

суб'єкта підприємницької діяльності, за наявності передбачених законом підстав, кваліфікуються як замах на кримінальне правопорушення. Кваліфікація як закінчене кримінальне правопорушення за ст. 190 (шахрайство) або 191 КК України (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем) можлива у разі, якщо платник податку фактично отримав таке відшкодування з Держказначейство то розпорядився (чи мав можливість розпорядитися) ним на свій розсуд. Коли суб'єкт підприємництва отримує частину незаконного відшкодування ПДВ шляхом перерахування коштів на його банківський рахунок, а частину – для погашення податкової заборгованості (чи зараховується до суми майбутніх податків у наступному податковому періоді) кваліфікуються як сукупність кримінальних правопорушень: шахрайство (ст. 190 КК України) та ухилення від сплати податків (ст. 212 КК України). Обман при вчиненні шахрайства полягає в тому, що службова особа платника податку вказує в декларації про ПДВ (інформацію, яка свідчить про обґрунтованість бюджетного відшкодування) і подає її до державних податкових органів, тобто вчиняє шахрайство з використанням підроблених документів, що потребує додаткової кваліфікації за ст. 366 КК України (службове підроблення). Посадові особи державних органів, які мають контролювати процедуру відшкодування ПДВ зловживаючи своїм службовим становищем надають послуги такому підприємству, залежно від форми вини та фактичних дій, можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за співучасть в шахрайстві або службові кримінальні правопорушення (ст. 364, 367, 368 КК України).

Список використаних джерел

1. Закон «Про Бюро економічної безпеки України» № 1150-IX від 28.01.2021 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69331.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: за станом на травень 2021 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. 26. 131 с. URL : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/>.

Ланін Павло Володимирович,

Головне управління воєнізованої охорони,
АТ «Укрзалізниця», кандидат економічних
наук

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ КОРПОРАТИВНИМ ЗЛОЧИНАМ У ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТАХ

Нова хвиля розвитку корпоратизації державних підприємств, що розпочалась із прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності» [1] поклала початок створенню незалежних наглядових рад та правлінь, а також суттєвої зміни фінансових процесів

всередині державних підприємств. Серед корпоративізованих державних підприємств наглядові ради та нові організаційні форми внутрішніх процесів сформовано у державних банках, а також у низці державних компаній: «Нафтогазі», «Магістральних трубопроводах України», «Укрзалізниці», «Укренерго», «Укрпошти», «Укргідроенерго», «Адміністрації морських портів України», «Міжнародному аеропорту «Бориспіль». Заявлена мета таких перетворень – запобігання політичному втручанню та корупції, розмежування функцій регулятора та власника, впровадження світових стандартів корпоративного управління та зменшення кількості фінансових зловживань.

У працях багатьох дослідників щодо корпоративних злочинів розглядаються питання способів захисту прав акціонерів в Україні. Не дивлячись не те, що такі дослідження мають розрізнений характер і не містять єдиного підходу до вирішення проблеми корпоративного управління й захисту прав акціонерів в акціонерних товариствах, на нашу думку потребує комплексного дослідження захист немайнових та майнових корпоративних прав учасників корпорацій. Особливого значення це набуває у зв'язку із тим, що основним акціонером корпоративізованих державних підприємств виступає держава в особі Кабінету Міністрів України [2].

Корпоративні злочини в переважній більшості виражаються у вигляді крадіжки або псування майна підприємства, схем з банківськими рахунками, фальсифікації фінансової звітності, створенні «паралельного» бізнесу, підписання угод із «зацікавленістю», привласнення об'єктів інтелектуальної власності, підробки документів та корупції. Сказане підтверджує думку дослідників корпоративної злочинності, що істотний деструктивний вплив на фінансову безпеку підприємства чинять переважено фактори внутрішньої загрози. Такі фактори мають об'єктивну природу і фактично присутні на будь-якому підприємстві. За певних умові ці фактори здатні підірвати компанію зсередини. Вони мають складну структуру і вимагають до себе значної уваги. Фактори внутрішньої загрози відрізняє виражений суб'єктивний характер. За кожним з них стоїть окрема людина або група осіб. При цьому один і той же співробітник може одночасно розглядатися в складі двох і більше факторів загрози [3].

У першу чергу захист прав акціонера у протидії корпоративним злочинам завжди покладається на внутрішні політики, процедури і процеси, які в сукупності утворюють загальну систему корпоративного захисту, що дозволяє досягти певної інформованості всіх працівників і контрагентів про існування даної політики та необхідності її дотримуватися. У зв'язку із цим у кожного підприємства є кодекси корпоративної етики, правила користування мережею Інтернет, антикорупційна програма тощо. Слід зауважити, що частина внутрішніх процедур і політик носить лише декларативний характер і на думку деяких дослідників при застосуванні виявляються малоефективними.

Окрім поінформованості працівників і контрагентів щодо запроваджених внутрішніх політик і процедур, у корпоративних

підприємствах створено можливість безперешкодного повідомлення про факти правопорушень і зловживань. Одним з методів є організація «гарячої лінії» та анонімних скриньок.

Безпосередній захист прав акціонера у протидії корпоративним злочинам завжди покладається на внутрішню службу безпеки. Така служба, як правило, має розгалужену структуру, окрім центрального офісу має територіальні органи, укомплектована необхідним обладнанням та переважно складається з працівників, що мають досвід оперативно-розшукової діяльності. Взаємодія правоохоронних органів та внутрішньої служби безпеки – важливий крок до ефективної протидії корпоративній злочинності.

Проте, внутрішня служба безпеки може бути неефективною в деяких випадках, або ж намагатися не виносити на публічний рівень окремі корпоративні злочини. Окрім цього, корпоративні злочини можуть завдавати значної шкоди акціонеру в особі держави, отже в цьому випадку виникає необхідність

Таким чином, протидія корпоративним злочинам вимагає впровадження комплексу заходів щодо запобігання та протидії фактами таких злочинів і контролю за їх дотриманням. Внутрішньокорпоративна система заходів не може бути тимчасовим заходом, а повинна носити системний і застережливий характер, постійно вдосконалюючись з урахуванням мінливої ситуації. В той же час у правоохоронних органів, в чій обов'язки входить питання розслідування фінансових зловживань, виникає нова компетенція – протидія корпоративній злочинності в господарюючих суб'єктах в основі якої лежить урахування внутрішніх політик і процедур господарюючого суб'єкта та ефективна взаємодія з внутрішньою службою безпеки.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності: Закон України станом на 20 берез. 2021 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2016. № 28. ст. 533.

2. Бігняк О.В. Порушення корпоративних прав акціонерів. *Правове життя сучасної України: Матеріали міжн. наук. конф. проф.-виклад. складу* (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). О.: Фенікс, 2012. С. 161–163.

3. Басова М.Е. Проблемы борьбы с корпоративным мошенничеством. *Право и экономика*. 2019. №4 (374). С. 75–79.

Лугіна Наталія Анатоліївна,
доцент кафедри кримінального права
та кримінології Університету ДФС України,
кандидат юридичних наук, доцент